

החינוך לאומץ רוח

מדות הראיה, כבוד, ד'

כל מה שהשלמות הפנימית יותר חסרה כן הטבע מחפש להשתלם לצד חוץ. רק במעמד שפלות הנפש יתעורר חשק להתהדר לפני אחרים, בין במה שיש בו בין במה שאין בו. ועל כן חייב האדם להגדיל את רושם השלמות הפנימית, ודבריו ביחושו להכרת עצמו לאחרים יהיו תמיד במשקל הראוי.

עולת ראייה א' עמ' רנ'-רנא'

בכל נפשך. "ר' עקיבא אומר בכל נפשך, אפילו נוטל את נפשך" (ברכות ס"א). הנפש הרוחנית, הקימת ונשארת גם בכללות הגויה, איננה ניטלת. אמנם המעמד הנפשי, היורד ונוקב עד תהום המרירות, הצער והמכאוב, הוא המצב שהגוף והנפש מחוברים יחד, ומסבות רעות ואכזריות עסוקות לנטלם זה מזה, ע"י אמצעים של יסורי גוף ונפש. באותה שעה, שהיחס של האני של האדם הוא מחובר אל הגוף, והדבר בא באותן המסבות, שנפשו ניטלת ממנו, מדת מרירות זו היא גדולה מערך ההסכמה הכללית הרוממה, להיות אהבת ד' יקרה מכל אהבה של גוף ונפש וממון. למצב הזה צריך לא רק שכל אמיץ ולב טהור להכיר את קדושת הערך והשווי הגדול של ההקרבה, שעל האדם להקריב על התכלית הכללית של אהבת שם ד', שהיא הנושא של כל הוד ותפארת האדם לעד ולעולמי עולמים. בהסכמה הכללית לבחור במות עם אהבת ד' יותר מבחיים מבלעדה אין האהבה מגעת עד כדי נטילת הנפש, כי אם עד הנפש, דהיינו עד אהבת החיים. אבל היסורים הארוכים בכלי מות של נטילת הנפש - שם הוא מקום גילוי הגבורה של גבורי כחעושי דבר ד', הששים ושמים לקראת תעודתם, להיות מהעובדים היותר נחשבים להשלמה הרוממה של האדם, הבאה רק מידיעת שם ד' ומבטחון קיום הידיעה הזאת, שלא תוכל להמחק גם בכל כלי חובלים. וכמה היה המין האנושי הולך ותועה בדרכי ערבוביא, המביאים עליו המוני צרות גופניות ונפשיות, יתר אלפי שנים, אם לא ימצאו בקרב החברה האנושית אנשים אמיצי כח לב, לעמד לפני כל צר ואויב הבא להשכיח שם ד', גם בנתנם כפרו את כל נפשם וגם כל סבל צרה ומכאוב, שאפשר לצייר בדמיון היותר אכזרי, ולרעים וסכלים שבבני אדם היה אפשר להתגבר ולהשכיח מן העולם את אור האמת העליונה. ומי שלבו לב אדם באמת, ויודע את ערך יקרת התעודה של אהבת ד', והאשר הכללי הכרוך עמה, לא תרפינה ידיו למענה גם ממכאובים היותר נוראים בפעל. על כן צריך לזה גם כח גבורה נפשית ואמץ רוח חזק מאד, עשוי לבלי חת, ועל כן אחת מחובות החנוך התורני הוא אמיצות הרוח, שתהיה מתלווה אל בירור השכל וקדושת המדות, ורק אז תוכל אהבת ד' להיות עומדת גם במעמד שלנטילת הנפש, שהוא מצויר רק ע"י יסורין מאריכין. "עזה כמות אהבה".

אגרות ראייה א' שלד'

ולחבת הקודש אעיר במה שראיתי בדרוש לשבת הגדול דף ט"ז ע"ד, בענין העדר הרגשת הגוף מצד הקדושה, ומוסיף כת"ר את דברי מהר"מ מרוטנברג, ו"ל ע"ד העדר הרגשת היסורים, וסמך זה בדברי הירושלמי דברכות פ"ט ה"ה בעובדאי דרע"ק. אמנם כשאני לעצמי מדת רע"ק אחרת היתה, ועוד יותר גבוהה מכלל שאר הקדושים, וזהו מה שאמרנו לו תלמידינו בברכות ס"א, רבינו עד כאן בשעה שהיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל, והוא השיב להם כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך אפילו נוטל נשמתך. אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו. שכבר העירו המפרשים לחקור מה היתה השאלה, ותוכן התשובה הדרושה לשאלה זו. אך ביאור הדבר הוא מאחר שיסוד מסירות נפש יודעים אנו מבכל נפשך, אפילו נוטל את נפשך, כמבואר במשנה שם, יש לשאול, מהיכן אנו יודעים דין מסירות נפש ע"י יסורים שאין להם קצבה, שהרי בכתובות ל"ג אמרי', מנא לן דמיתה חמורה דילמא מלקות חמור, דא"ר אלמלי נגדוה לחמו"ע פלחו לצלמא. והגמ' דוחה דשני לן בין הכאה שי"ל קצבה להכאה שא"ל קצבה, ונמצא דיסורים שאין להם קצבה ע"י רשעים, כהא דרע"ק הוא חמור מיתה, ומהיכן יודעים שיש חיוב למסור נפש ע"ז. ובאמת יש גדול אחד, בספר הנקרא באר היטב על ספר ויקרא שהעיר בזה, ונטה לתרץ את התמיה על מאמר רב אלמלא נגדוה הנ"ל כפשוטו, אבל הדבר תמוה מאד, ולא ניתן להאמר. וכל קדושי הדורות סבלו יסורים אין קץ באהבת השם יתברך. אבל נראין הדברים שרע"ק גילה כאן את עומק הדין זה, משום שמצאנו אצל חכם מחכמי אוה"ע סוקראטוס, שאמר בספר פעדאן הידוע, שאמר לשומעי דבריו שאינינו חש כלל לזה שיכריחו אותו לשתות סם המות. דמה יעשו לו הלא עצמיותו היא חיה לעד, והגוף אינו כ"א מלבוש, ואם לוקחים מאדם מלבוש, ומשחררים עי"ז יותר את עצמיותו, איזה רעה עושים לו, ולפי חשבון זה, יקשה מאד לקדושים חכמים אמיתיים שנתעלו ודאי ע"י קדושת ישראל ואור תוה"ק יותר ויותר מהשגתו של החכם היוני. איזו רבותא היא למסור נפשו בעד השי"ת, ואיך מורה ענין זה על מדריגת אהבה גדולה, מאחר שבאמת אין נוטלין כלום מן האדם, וכי אפשר להם ליטול את הנשמה, שהיא חיה לעד. ע"כ דייק פה רע"ק בלשונו, בכל נפשך, אפילו נוטל את נשמתך, שזהו מבואר

יותר שהוא דבר שאי אפשר להאמר, שהרי הנשמה מורה על המדריגה הרוחנית העליונה כרגיל אצל חכמי הקבלה. וכ"ה דעת רס"ג בס' האמוה"ד. ועי, כ פירש רע"ק שבדאי הכונה היא שאפילו יעשו יסורים שאין להם קצבה מ"מ ימסור נפשו באהבת ד', שזהו באמת יותר חמור ממיתה גרידא, ובשביל כך רצה רע"ק דוקא להרגיש את היסורים כדי לקיים את המצוה. והתלמידים כשראו והבחינו שהוא מרגיש את היסורים, אמרו לו רבינו עד כאן. הלא זהו יותר ממסי"נ למיתה, ע"כ השיב להם כי בלא זה אין מובן כלל להמצוה הזאת של מסי"נ וגודל ערכה. ע"כ נראה שרע"ק הרגיש את היסורים וחב אותם מאד באהבת השי"ת עד שזה נחשב אצלו לשכר מצוה, כי שכר מצוה מצוה. ומלאכי השרת כשראו בחינה זו שנחשב לו הדבר שכר מצוה, אמרו רבש"ע זו תורה וזו שכרה, כי לולא זה, לא שייך לשאול כלל על מדותיו של הקב"ה אשר בקדושתו לא יאמין ושמים לא זכו בעיניו, מהיכן ידעו שזהו שכרה של תורה, שמא זהו עונש בעד איזה ענין אשר סביביו נשערה מאד. אלא שראו שהענין הזה היה אצל רע"ק בהינתן שכר, על אשר וכה לקיים מצוה זו. ע"ז השיב להם הקב"ה חלקם בחיים שזהו החיים האמיתיים, בצרור החיים את ד' א' ישראל ב"ה. אמנם רוב הקדושים, שאינם יכולים לבא לגבורה גדולה כזאת, הם אינם מכוונים להרגיש את היסורים שהיא למעלה מכחם, ע"כ באמת אינם מרגישים עוד. אבל מדת הקדושים היותר עליונים, היא דוקא להרגיש ולהצטער צער גדול ולקבל את היסורים הנוראים באהבה עליונה.

פנקסי הראיה ב', פנקס מא', לט'

"אם אני מוכרח להיות איש ריב לכל העולם מצד הנטיה של האמת העמוקה שבנפשי, שאינה סובלת שום הטיה של שקר, אי אפשר לי להיות איש אחר. וצריך אני להוציא מן הכח אל הפועל רק את יסודות האמת העקריים הצפונים ברוחי, בלא שום התחשבות עם מה שחושב העולם בכל הסכמותיו". זהו הפתגם של דורש האמת, המתעורר בגבורתו העליונה. זאת היא גבורת העולם, המקושרת עם גורל הנצח של ישראל, האזור בגבורה.

עין איה ברכות ב', ט', רכד'

ואמר רבא לא איברי עלמא אלא לצדיקים גמורים ולרשעים גמורים. שיהי' האדם חפשי בבחירה, זאת היא תכונת האדם וגדרו וע"ז נברא האדם. ותכלית הכללית יוצאת מן הרשעים ג"כ, אלא שאוי לו לרשע שבחר שיצא התכלית הכללית מצדו בדרכים רעים שמסבבים רעות לו ולזולתו, ואשרי לצדיק שבחר לעבוד לתכלית הכללית באורח ישרה המלאה אור וטוב לו ולעולם. אבל בעיקר הדבר שיהיו מהמין האנושי צדיקים וגם רשעים זהו חק היצירה ותעודתה. אבל זה ודאי שהיצירה על מתכונתה נוסדה שיהיו הנפשות נפשות גדולות ואמיצות, בעלי כח ורצון כביר וראויות לעשות גדולות. ע"כ כשיהיו צדיקים יעשו צדקות גדולות ורבות ערך ויהיו לברכה בארץ, וכשיהיו רשעים יהיו מרגיזי ארץ ומרעישו עולם ברשעם, אבל יהיו אנשים גדולים רבי פעלים. זאת היא תכונת היצירה לאמתתה, אלא שטבע היצירה שכחה השלם יצא רק בחלק ממנה, ורבים מיצורים יצאו שלא לפי שלמות הכונה התכליתית וישתלמו בהמשך הזמנים. ע"כ עיקר בריאת עלמא היא שיהיו בה אנשים גדולים, בעלי נפשות גדולות ושאיפות חזקות ורבות ערך. וכיון שהבחירה היא בהכרח חפשית, הלא אי אפשר לומר אחרת, כ"א שאיברי עלמא אלא לצדיקים גמורים ולרשעים גמורים, שהם המה בעלי הנפשות הגדולות רבות האון. אבל הבינונים, הנדים בחפצם כאשר ינוד הקנה, הם אינם האנשים של שלימות היצירה. שכיון שהאדם עלול לנטות פעם לטוב ופעם לרע הוא אות על רפיון נפשו וקטנותה. ולא זו היא תכלית היצירה ומטרתה, הכונה העליונה היא שיהיו נמצאים אנשים רבי ערך ורבי כח, שהם ראויים להעשות על ידם דברים גדולים, ולא ננסים ונפשות שפלות מתנוודדים כקנים ונוטים לכל רוח.